Vantaa

Asiantuntijalausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä 107/2026 vp. eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Työllisyyden kasvattamista, osaavan työvoiman saatavuuden vahvistamista ja työmarkkinoiden toimivuuden parantamista voidaan pitää Suomen tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeinä tavoitteina. Talousarvioesityksessä korostetaan työllisyyden nostamista, työperäisen maahanmuuton edistämistä, kohtaanto-ongelmien ratkaisemista sekä työvoimapalveluiden uudistamisen jatkamista. Samalla todetaan, että TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja lainsäädäntö turvaavat kuntien mahdollisuudet onnistua niille siirretyissä tehtävissä. Budjettikirjan mukaan tavoitteena on myös osaavan työvoiman saatavuuden parantaminen ja työllisyysasteen merkittävä kasvu.

Vaikka talousarvioesityksen tavoitteet ovat kannatettavia, niiden toteuttamiskelpoisuus jää nykymuodossaan epäselväksi. Talousarvion yleisperusteluissa korostetaan työllisyyden, kasvun ja työnteon kannustimien merkitystä samalla, kun työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan määrärahoja vähennetään merkittävästi verrattuna vuoteen 2026. Perustellusti voidaan kysyä, millä mekanismilla työllisyystavoitteiden odotetaan toteutuvan, jos tavoitteiden toimeenpanosta vastaavan hallinnonalan resursseja samanaikaisesti vähennetään.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että TE24-uudistus siirsi työvoimapalvelujen järjestämisvastuun kunnille, mutta ei poistanut valtion vastuuta järjestelmän toimivuudesta. Työvoimapalveluiden järjestämislain (380/2023) 20 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaa julkisten työvoimapalveluiden yleisestä ohjauksesta, kehittämisestä ja valvonnasta. Kuntien mahdollisuudet hoitaa järjestämisvastuunsa ovat siten sidoksissa myös ministeriön tosiasiallisiin toimintaedellytyksiin. Mikäli ohjauksen, kehittämisen ja valtakunnallisen tuen resursseja heikennetään, vaikutukset kohdistuvat väistämättä myös kuntien kykyyn toteuttaa työvoimapalveluja vaikuttavasti ja lain edellyttämällä tavalla.

On syytä olla lisäksi huolissaan siitä, että kunnille asetettujen uusien lakisääteisten velvoitteiden kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu riittävän kokonaisvaltaisesti. Työvoimaviranomaisille on viime vuosina säädetty uusia tehtäviä muun muassa palvelualustan (järjestämislaki 14 luku) sisällön valvontaan, tekoälyn käyttöönottoon, tietosuojaan, saavutettavuuteen, tukien käsittelyyn sekä henkilökohtaiseen asiakaspalveluun liittyen. Velvoitteet ovat yksittäin tarkasteltuna kenties perusteltavissa, mutta niiden yhteisvaikutuksia kuntien henkilöstöresursseihin, kustannuksiin ja toimintaedellytyksiin ei ole arvioitu riittävästi.

Työllisyysalueiden näkökulmasta erityisen huolestuttavaa on se, että samaan aikaan kun palvelujärjestelmään kohdistuu säästöjä, vaikeasti työllistyvien asiakkaiden palvelutarve kasvaa.

Kuntouttavan työtoiminnan muutokset vähentävät yhtä palvelukanavaa, mutta eivät poista asiakkaiden tuen tarvetta. Käytännössä osa palveluvelvoitteista ja asiakkaista siirtyy muiden työllisyyspalvelujen vastuulle ilman vastaavaa lisärahoitusta.

Myös kotoutumisen osalta talousarviossa on havaittavissa ristiriitaisia tavoitteita. Hallitus korostaa työperäisen maahanmuuton merkitystä työvoiman saatavuudelle ja Suomen kilpailukyvylle, mutta samanaikaisesti kotoutumiskoulutukseen, kielitaidon kehittämiseen ja kuntien kotoutumista tukeviin korvauksiin kohdistuu säästöjä. Työllisyysalueiden kokemuksen perusteella onnistunut kotoutuminen on keskeinen edellytys maahan muuttaneiden työllistymiselle ja siten myös työvoiman saatavuuden parantamiselle. Tavoitteiden ja käytettävissä olevien resurssien tulisi muodostaa nykyistä johdonmukaisempi kokonaisuus.

Talousarvioesityksen merkittävin riski liittyy tavoitteiden ja resurssien väliseen epäsuhtaan. Työllisyysasteen nostaminen, pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen, osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja kotoutumisen tehostaminen edellyttävät toimivaa palvelujärjestelmää sekä riittäviä resursseja niin valtion (TEM, KEHA) kuin työllisyysalueiden tasolla. Nykyisessä tilanteessa on vaarana, että kunnille siirtyneiden tehtävien ja velvoitteiden määrä kasvaa nopeammin kuin niiden toteuttamiseen käytettävissä olevat voimavarat.

TE24-uudistuksen yhteydessä järjestämisvastuuseen kuuluvat tehtävät siirtyivät kunnille valmiiksi aliresursoituina. Viime aikoina kuntien vastuita on lisätty entisestään. Lisäksi kuntien maksuosuus työttömyyden kustannuksista on kasvanut merkittäväsi.

Valtakunnallisten tietojärjestelmien rahoitus on myös turvattava niin, että KEHA-keskus pystyy ylläpitämään Työmarkkinatorin palvelutasoa ja tekemään tosiasiallisesti yhteistyötä kuntien kanssa ja kehittämään järjestelmiä. Nykyinen lainsäädäntö on asettanut kunnat riippuvuussuhteeseen KEHA:n toimenpiteistä tietojärjestelmien osalta.

Lisäksi uusien velvoitteiden täysimääräinen rahoitus tulee turvata kunnille perustuslain mukaisesti. Kuntien työttömyysetuuksien rahoitusvastuun kasvusta tulee myös valtion kantaa vastuuta uudistamalla rahoitusmalli kuntatalouden kannalta kestävämmäksi kokonaisuudeksi. Kunnille ei tule siirtää lisää taloudellista riskiä ilman vastaavaa päätösvaltaa ja asianmukaista rahoitusta.

Vantaalla 6.10.2026

Susanna Taipale-Vuorinen, 04004448

työllisyyden ja kotoutumisen palveluiden johtaja
Vantaan kaupunki